

AUGUSTANA LITURGIEN

En høymesseliturgi for den
bekjennende kirke

Kåre Svebak

Revidert 20.1. a D 2019 (1993)

DEN ATHANASIANSCHE TROSBEKJENNELSE

1. Enhver som vil bli salig, må framfor alle ting holde fast på den felles kristne tro.
2. Enhver som ikke bevarer denne hel og uforfalsket, vil uten tvil gå evig fortapt.
3. Og dette er den felles kristne tro, at vi ærer èn Gud i Treenheten og Treenheten i enheten,
4. i det vi verken blander sammen personene eller deler vesenet.
5. For èn person er Faderens, en annen Sønnens, en annen Den Hellige Ånds.
6. Men Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds Guddom er èn, i herlighet like stor, i majestet like evig.
7. Slik som Faderen er, slik er Sønnen, slik er også Den Hellige Ånd.
8. Uskapt er Faderen, uskapt er Sønnen, uskapt er Den Hellige Ånd.
9. Umålelig er Faderen, umålelig er Sønnen, umålelig er Den Hellige Ånd.
10. Evig er Faderen, evig er Sønnen, evig er Den Hellige Ånd.
11. Og likevel er det ikke tre evige, men èn evig,
12. likesom det ikke er tre uskapt, heller ikke tre umålelige, men èn uskapt, og èn umålelig.
13. På samme måte er Faderen allmektig, Sønnen allmektig, Den Hellige Ånd allmektig,
14. og likevel er det ikke tre allmektige, men èn allmektig.
15. Slik er Faderen Gud, Sønnen Gud, Den Hellige Ånd Gud,
16. og likevel er det ikke tre guder, men èn Gud.
17. Slik er Faderen Herre, Sønnen Herre, Den Hellige Ånd Herre,
18. og likevel er det ikke tre Herrer, men èn Herre.
19. For likesom den kristelige sannhet tvinger oss til å bekjenne hver person for seg som Gud og Herre, slik forbyr den felles kristne tro oss å si at det er tre guder eller Herrer.
20. Faderen er ikke virket av noen, heller ikke skapt, heller ikke født.
21. Sønnen er av Faderen alene, ikke virket, heller ikke skapt, men født.
22. Den Hellige Ånd er av Faderen og Sønnen, ikke virket, heller ikke skapt, heller ikke født, men han utgår fra dem.
23. Altså er det èn Fader, ikke tre fedre, èn Sønn, ikke tre sønner, èn Hellig Ånd, ikke tre helligånder.
24. Og i denne Treenhet er ikke noe tidligere eller senere, ikke noe større eller mindre, men alle tre personer er seg imellom like evige og jevnbyrdige,
25. så de - som sagt, må æres i i alle ting, både Treenheten i enheten og enheten i Treenheten.
26. Den som altså vil bli salig, må tenke slik om Treenheten.
27. Men til evig salighet er det også nødvendig at han tror ærlig at vår Herre Jesus Kristus ble menneske.
28. Det er altså den rette tro, at vi tror og bekjenner at vår Herre Jesus Kristus, Guds Sønn, er Gud og menneske:
29. Han er Gud av Faderens vesen, født før alle tider, og han er menneske av sin mors vesen, født i tiden,
30. fullkommen Gud, fullkomment menneske, bestående av fornuftig sjel og menneskelig kjød,
31. lik med Faderen etter sin Guddom, ringere enn Faderen etter sin manndom.
32. Men enda han er Gud og menneske, er han likevel ikke to, men èn Kristus,
33. èn, ikke ved en forvandling av guddommen til kjød, men ved opptakelsen av manndommen i Gud,
34. i det hele èn, ikke ved en sammenblanding av vesen, men ved personens enhet.
35. For likesom den fornuftige sjel og kjødet er ett menneske, således er Gud og menneske èn Kristus,
36. som led for frelse, før ned til helvetet, sto opp fra de døde tredje dag,
37. før opp til himmelen, sitter ved Guds, den allmektige Faderens høyre hånd, skal komme derfra for å dømme levende og døde.
38. Og når han kommer, må alle mennesker stå opp igjen med sine legemer og gjøre regnskap for sine gjerninger.
39. Og de som har gjort godt, skal gå inn til det evige liv, men de som har gjort ondt, til den evige ild.
40. Dette er den felles kristne tro. Den som ikke oppriktig og fast har denne tro, kan ikke bli salig.

DE TI GUDS BUD

Det første bud:

Du skal ikke ha andre guder enn meg.

Hva er det?

Vi skal frykte og elske Gud over alle ting og sette all vår lit til ham.

Det annet bud:

Du skal ikke misbruke Herrens din Guds navn, for Herren vil ikke holde den uskyldig som misbruker hans Navn.

Hva er det?

Vi skal frykte og elske Gud så vi ikke ved hans navn banner, sverger, gjør trolldom, lyver eller bedrar, men påkaller Guds navn i all vår nød, ber, lover og takker.

Det tredje bud:

Kom hviledagen i hu, så du holder den hellig.

Hva er det?

Vi skal frykte og elske Gud så vi ikke forakter prekenen og Guds ord, men holder det hellig, gjerne hører og lærer det.

Det fjerde bud:

Du skal hedre din far og din mor.

Hva er det?

Vi skal frykte og elske Gud så vi ikke forakter eller harmer våre foreldre og foresatte, men holder dem i ære, tjener og lyder dem, elsker og akter dem.

Det femte bud:

Du skal ikke slå i hjel.

Hva er det?

Vi skal frykte og elske Gud så vi ikke gjør vår neste noen skade eller noe ondt på hans legeme, men hjelper og støtter ham i all legemlig nød.

Det sjette bud:

Du skal ikke drive hor.

Hva er det?

Vi skal frykte og elske Gud så vi lever veloppdragent og sømmelig i ord og gjerninger, og enhver skal elske og ære sin ektefelle.

Det sjuende bud:

Du skal ikke stjele.

Hva er det?

Vi skal frykte og elske Gud så vi ikke tar vår nestes penger eller gods og ikke drar det til oss ved falske varer eller annen svik, men hjelper ham å berge sin eiendom og bedre sine kår.

Det åttende bud:

Du skal ikke si falskt vitnesbyrd mot din neste.

Hva er det?

Vi skal frykte og elske Gud så vi ikke lyver på vår neste, forråder ham, baktaler ham eller fører et dårlig rykte på ham, men unnskylder ham, taler vel om ham og tar alt i beste mening.

Det niende bud:

Du skal ikke begjære din nestes hus.

Hva er det?

Vi skal frykte og elske Gud så vi ikke med list prøver å få tak i vår nestes arv eller eiendom ved å late som om vi har rett til det, men hjelper og støtter ham så han kan ha sitt i fred.

Det tiende bud:

Du skal ikke begjære din nestes hustru, tjener, tjenestepike, buskap eller noe som hans er.

Hva er det?

Vi skal frykte og elske Gud så vi ikke lokker eller truer fra vår neste hans hustru, tjenere eller buskap, men formaner dem til å bli hos ham og gjøre sin plikt.

Hva sier Gud om alle disse bud?

Jeg, Herren din Gud, er en nidkjær Gud, som straffer fedrenes synd på barna i tredje og fjerde ættledd av dem som hater meg. Men mot dem som elsker meg og holder mine bud, gjør jeg vel i tusen ættledd.

Hva er det?

Gud truer med å straffe alle som bryter disse bud. Derfor skal vi frykte hans vrede og ikke gjøre dem imot. Men alle dem som holder disse bud, lover han nåde og alt godt. Derfor skal vi også elske ham

og sette vår lit til ham og gjerne gjøre etter | hans bud.

DEN HELLIGE AVLØSNING

(DET PRIVATE SKRIFTEMÅL)

(Prest og skriftebarn tar plass i en skriftestol med skillevegg, alternativt med bord eller lignende imellom. Det benyttes ikke håndspåleggelse.)

Til presten: Vil du høre skriftemålet mitt og tilsi meg Guds tilgivelse?

P Si frem!

(Syndsbekjennelse:)

Jeg bekjenner for deg, min Skaper og Gjenløser, at jeg like fra mors liv er født i synd og uten evne til å fri meg selv.

Mange ganger og på mange måter har jeg krenket deg i tanker, ord og gjerninger, både ved det jeg har gjort og ved det jeg har forsømt. Jeg har ikke elsket deg av hele mitt hjerte, og heller ikke min neste som meg selv. /.../ (Her kan jeg nevne en synd eller to som jeg vet om og føler.)

Skulle du, hellige Gud, dømme meg slik mine synder har fortjent, da må jeg bli forkastet fra ditt åsyn.

Derfor flyr jeg til din store barmhjertighet i Jesus Kristus og ber deg: Gud, vær meg synder nådig! Amen.

P Gud være deg nådig og styrke din tro. Amen.

Hør hva HERREN Jesus sier (Joh 20:23):

”De som dere forlater syndene, de er forlatt. De som dere binder i syndene, er bundet i dem.”

Tror du at min forlatelse er Guds forlatelse?

Svar: Ja.

P Deg skje som du tror.

JEG FORLATER DEG DINE SYNDER,
I FADERENS OG SØNNENS OG DEN HELLIGE
ÅNDS NAVN. AMEN.

Gå i Guds fred!

ÅRSAKEN TIL KIRKENS GUDSTJENESTE er en bevitnet historie om Jesu persons hemmelighet og hans lidelse, død og oppstandelse, slik Det gamle testaments skrifter har sagt og Gud stadfestet da han reiste Jesus opp fra de døde.

Jesus-historien fortsetter i nåtid hvor dømte mennesker holder alle hans befalinger til kirken. Vi samles om den Oppstandne, virksom til stede med Ord og Sakrament. Vi hører hans ord og ser hans legemes og blod i brødets og vinens skikkelser. De som mottar alterets sakrament har samfunn med Guds Golgataoffer, gitt for verdens synder, og samfunn med hele Guds kirke i himmelen og på jorden. Det underfulle ved Guds kirke lokker og drar.

GUD ER DEN HELLIGE. I Guds nærhet blir synden avslørt og fortært. I Jesu død på korset har Gud beseiret sine fiender synd og død og satans rike. Gud er en forsonet Gud. Døpt til Jesu død, har vi adgang til Gud på nåderettens grunn. Vi trer fram som Guds *kjære* barn. Vår tilbedelse er avslappet og rolig.

INVITASJON

«Siden vi får et rike som ikke rokkes, så la oss være takknemlige og tjene Gud slik det behager ham, med ærbødighet og frykt. For vår Gud er en fortærende ild.» (Heb 12:28f)

SYNDSBEKJENNELSE

P I Guds - Faderens og Sønnens (+) og Den Hellige Ånds navn.

M Amen.

(Vi reiser oss)

P Gud være lovet! «Vår hjelp er i Herrens Navn,

M han som skapte himmel og jord». Amen. (Sal 124:8)

P Jeg sa: «Nå vil jeg bekjenne mine synder for Herren»,

M og du tok bort min syndeskyld. (Sal 32:5)

JEG BEKJENNER FOR DEG, MIN SKAPER OG GJENLØSER, AT JEG LIKE FRA MORS LIV ER FØDT I SYND OG UTEN EVNE TIL Å FRI MEG SELV.

MANGE GANGER OG PÅ MANGE MÅTER HAR JEG KRENKET DEG I TANKER, ORD OG GJERNINGER, BÅDE VED DET JEG HAR GJORT OG VED DET JEG HAR FORSØMT. JEG HAR IKKE ELSKET DEG AV HELE MITT HJERTE, OG HELLER IKKE MIN NESTE SOM MEG SELV.

SKULLE DU, HELLIGE GUD, DØMME MEG ETTER FORTJENESTE, DA VET JEG MEG FORKASTET FRA DITT ÅSYN. DERFOR FLYR JEG TIL DIN BARMHJERTIGHET I JESUS KRISTUS OG BER: GUD, VÆR MEG SYNDER NÅDIG!

P Må Gud forlate oss alle synder for Jesu Kristi skyld, og med ham gi oss nåde til å avstå fra noen synd, og til utgang det evige liv.

M Amen.

I stedet for skriftebønnen kan menigheten synge stående: «Jeg står for Gud, som allting vet...», alternativt «Herre Jesus, kom til stede...» I det private skriftemål blir syndsforlatelsen tilsagt den enkelte som ber presten høre «mitt» skriftemål. (Se forrige side.)

AUGUSTANA-LITURGIEN

EN ORDNING FOR HØYMESSEN

P = Prest. D = Diakon. M = Menighet.

A 20 = Den norske kirkes Alterbok 1920. G 20 = Graduale til A 20.

N = Norsk Salmebok 1985. T = Tone/melodi.

INNGANG

(Vi reiser oss.)

1. INNGANG

P Gud, vi ber om din velsignelse!

D Kom med ditt nåderike også til oss, du som gjorde oss til prester for deg i dåpen til Jesu død. Og lær oss deg å kjenne ved ham du utsendte.¹

P Verdig er du all takk og lov, du den eneste sanne Gud Fader, Sønn (+) og Hellig Ånd, i herlighet like stor, i Guddoms majestet like evig.

(Døpte kan slå korsets tegn (+) til en påminnelse om barnerett hos Gud, gitt i dåpen.)

M Amen.

P *(Frem sier dagens inngangsord (i tekstboken.))*

2. INNGANGSSALME – (FRA SALMENES BOK)

3. KYRIE²

M: Kyrie eleison! Herre, miskunne oss.

P: Gi oss bønnens Ånd.

M: Kriste eleison! Herre, miskunne oss.

P: Gi forstand på ditt Ord

M Kriste eleison! Herre, miskunne oss.

P: og bevar oss i din fred.

4. DET STORE GLORIA – ENGENES GLORIA

P Æren er Guds i det høyeste,

M og fred på jorden, Guds velbehag til mennesker.³

¹ Rom 1:4. Mt 4:17, Joh 17:3, Åp 1:5 osv. 1 Pet 2:4-6, Åp 1:6, 22:20, osv.

² Sak 12:20. Lk 24:45, Joh 15:3, 17:20 og Rom 10:17. Ef 2:14, Fil 4:7.

³ Lk 2:14.

ALTERNATIV 1:

- P Alene GUD i himmelrik / Skje lov for all sin nåde,
M som han har gjort på jorderik / Hvor synd og død må råde.
På jord er kommen glede, fred, / Og mennesker må frydes ved
Guds nåde og god vilje.
- P Lov, takk og pris fra jorderik / Fra Adams ætt nå lyder:
M "O FADER vår i himmelrik, / Du kjærlighet oss byder.
Du all ting har i vold og makt, / Det alt må fram som er din akt,
Vel den deg kunne frykte.
- P O GUDS ENBÅRNE, Jesus Krist, / Høyt over verdens riker,
M Du ene er vår Frelser visst, / Som oss med Gud forliker.
Alt med ditt blod, din harde død / Du løste oss av syndens nød,
Gi i din tro vi bliver.
- P O HELLIG ÅND, vår trøster sann, / All sannhet oss vil lære.
M Hjelp vi ved Guds Ord blive kan / Og leve Gud til ære.
Vokt oss fra djev'lens falske list, / Lær oss å tro på Jesus Krist,
Oppreist med ham til livet."⁴

ALTERNATIV 2:

- M Vi lover deg, vi priser deg, vi tilber deg, vi opphøyer ditt hellige NAVN,
P Herre Gud, himmelske konge, allmektige **FADER**, for din store herlighet
som tok bolig iblant oss.
- M Vi lover deg, vi priser deg, vi tilber deg, vi opphøyer deg
P O Herre, du Den aller Høyestes enbårne **SØNN**, Jesus Kristus,
du vår Herre og Gud, Lammet som er slaktet,
du vår rettferdighet hos Faderen, miskunne oss,
- M: Vi lover deg, vi priser deg, vi tilber deg, vi opphøyer deg,
P for du alene er hellig, du alene er Herren, du alene er Den Høyeste, Jesus
Kristus, med **DEN HELLIGE ÅND**, i Gud Faders herlighet.
- M: Vi lover deg, vi priser deg, vi tilber deg, vi opphøyer deg. Amen.

ORDETS LITURGI

5. HILSEN⁵

- P HERREN være med dere
M Og med din ånd

⁴ Gloria angelicis – „Englehymnen“, Hilarius av Poitiers, d 368. MBLandstad. Bearb.

⁵ Dom 6:12, Rut 2:4. Mt 28:20, 2 Tim 4:22.

6. **KOLLEKTBØNN**

P La oss be. /.../

M Amen

(Vi setter oss.)

7. **FØRSTE LESNING: FRA DET GAMLE TESTAMENTE**

P Så sier **HERREN**: «Hør, så får dere leve.»⁶ Denne hellige lektie står skrevet /.../ - Gud har talt.

M Gud, vi takker deg

(Her kan **SVARSANG** benyttes.)

8. **ANDRE LESNING: FRA DET NYE TESTAMENTE**

P Hør! Denne hellige epistel/lektie står skrevet hos /.../ - Gud har talt.

M Gud, vi takker deg

9. **DAGENS SANG**

10. **TREDJE LESNING: DAGENS EVANGELIUM**

P Hør! Dette hellige evangelium står skrevet hos /.../ - Gud har talt (*løfter opp Bibelen.*)

(Vi reiser oss.)

M Gud være lovet. Halleluja⁷

11. **TROSBEKJENNELSE**

ALTERNATIV 1: DEN APOSTOLISKE TROSBEKJENNELSE:⁸

P Dere er alle Guds barn ved troen på Kristus Jesus, for så mange som er døpt til Kristus, er blitt ikledd ham.⁹ Så la oss fremsi forsakelsen og frimodig bekjenne vår hellige tro:

M Jeg forsaker djevelen og alle hans gjerninger. Jeg tror på Gud Fader, den allmektige, / himmelens og jordens skaper.

Og jeg tror på Jesus Kristus, Guds enbårne Sønn, vår HERRE, som ble unnfanget ved Den Hellige Ånd *** født av jomfru Maria, / pint under Pontius Pilatus, korsfestet, død og begravet, /

før ned til helvetet, stod opp fra de døde tredje dag, / før opp til himmelen, sitter ved Guds, den allmektige Faders høyre hånd, / skal derfra komme igjen for å dømme levende og døde.

Jeg tror på Den Hellige Ånd, / èn, hellig, allmenn kirke, de helliges samfunn, / syndenes forlatelse, kjødets oppstandelse og det evige liv. Amen.

⁶ Jes 55:3.

⁷ Sal 68:36.

⁸ T: N 944 el S 105.

⁹ Gal 3:27.

ALTERNATIV 2: DEN NICENSKE TROSBEKJENNELSE: 10

P Vi tror på èn Gud,

M den allmektige Fader, som har skapt himmel og jord, alt synlig og usynlig.

Vi tror på én HERRE, Jesus Kristus, / Guds enbårne SØNN, født av Faderen før alle tider, / Gud av Gud, lys av lys, sann Gud av sann Gud, / født, ikke skapt, / av samme vesen som Faderen. / Ved ham er alt blitt skapt. / For oss mennesker og til vår frelse steg han ned fra himmelen, / og ved Den Hellige Ånd og av jomfru Maria ble han menneske av kjøtt og blod.*** / Han ble korsfestet for oss under Pontius Pilatus, led og ble begravet, /

oppstod den tredje dag, slik Skriftene har sagt, / og før opp til himmelen, / sitter ved Faderens høyre hånd, / skal komme igjen i herlighet for å dømme levende og døde, / og hans rike skal være uten ende.

Vi tror på DEN HELLIGE ÅND, / som er HERRE og gjør levende, / som utgår fra Faderen og Sønnen, / tilbes og æres sammen med Faderen og Sønnen, / og som har talt gjennom profetene. / Og at det er èn, hellig, allmenn, apostolisk Kirke. / Vi bekjenner èn dåp til syndenes forlatelse / og venter de dødes oppstandelse og et liv i den kommende verden. Amen.

(Vi setter oss.)

12. PREKEN¹¹

P Må nåde og fred bli dere rikelig til del ved kunnskapen om Gud og Jesus, vår Herre! (2 Pet 1:2)

Dette hellige evangelium står skrevet hos evangelisten /.../ Hellige Gud! Hellige oss i sannheten. Ditt ord er sannhet. /.../

(Vi reiser oss etter prekestolbønnen.)

13. SANG

14. TAKKEBØNN¹²

P La oss prise HERREN, evig varer hans miskunn.

M Æren er Guds i det høyeste

P Pris HERREN for verdens gjenløsning og syndenes forlatelse i hans blod, / og for alle visdommens og kunnskapens skatter, skjult i ham.¹³

M Æren er Guds i det høyeste

P Pris HERREN for kall og opplysning ved Kristus Jesus,¹⁴ utvalgt i ham til å være hellige for ham.¹⁵

¹⁰ T: N 945. På Trefoldighetsfest benyttes Den athanasianske bekjennelse, fremsagt vekselvis mellom to grupper.

¹¹ Jf Joh 17:3. På **store høytidsdager** synges *høytidsverset* som prekestolvers *etter* prekenteeksten. Etter prekenen følger dagens **prekestolbønn**.

¹² Benyttes sammen med Forbønn alternativ 1: Fredslitani.

¹³ Mt 20:28, Apg 20:28, Kol 1:14, Kol 2:3.

¹⁴ 2 Tim 1:9f. Jf Rom 8:35, 39, 1 Tim 1:5., 2 Tim 1:7.

¹⁵ Ef 1:4, Fil 2:15, Kol 1:22.

M Æren er Guds i det høyeste
 D Trofaste Gud, deg takker vi for barnerett hos deg, gitt i vår dåp, og for det nye livet i din Sønn, Jesu Kristi rike. Forén oss i ditt Ords sannhet, lik korn i brød, så vi med ham til gave lever deg til ære,¹⁶
 P for deg tilkommer all ære, takk og pris, Gud Fader, Sønn og Hellig Ånd, nå og alltid og i all evighet.¹⁷
 M Amen. Halleluja.

15. **FORBØNN**¹⁸

Alternativ 1: FREDSLITANI.¹⁹

P I fred la oss be til HERREN
 M HERRE, miskunne oss
D Om fred fra det høye, om frelse for våre sjeler, la oss be til HERREN
 M HERRE, miskunne oss
 D Om fred i all verden, om enig bekjennelse til Kristi ord, om samhold i Guds hellige Kirke, la oss be til HERREN
 M HERRE, miskunne oss
 D For alle som her trer inn med tro, ærbødighet og gudsfrykt, la oss be til HERREN
 M HERRE, miskunne oss
 D For vår prest (og biskop N), og for alle Kirkens tjenere i Kristus, la oss be til HERREN
 M HERRE, miskunne oss
 D For denne by/bygd og for alle land og steder, og for de troende som bor der, la oss be til HERREN
 M HERRE, miskunne oss
 D Om tjenlig vær, om rikelig grøde på jorden, om fredelige tider, la oss be til HERREN
 M HERRE, miskunne oss
 D For dem som ferdes på land og hav og i luften, for de syke og for dem som lider, for fanger og deres frelse, la oss be til HERREN
 M HERRE, miskunne oss
 D Om redning fra all trengsel, vrede, nød og fare, la oss be til HERREN
 M HERRE, miskunne oss
 D Skynd deg til redning og bevar oss, o Gud, i din nåde.
 M HERRE, miskunne oss

¹⁶ Rom 6:3f, 11, Ef 2:10, Tit 3:8.

¹⁷ Sal 118:14, Åp 5:13.

¹⁸ I **advent-** og **fastetidene** benyttes **Botslitaniet** (bakerst i liturgiheftet). Botslitaniet trer i stedet for pkt 14-15. Unntak er Maria Budskapsdag.

¹⁹ T: N 952.

- D La oss komme Guds trofaste vitner i hu og deres utgang, / så vi overgir våre liv til Kristus Jesus
- M Ja, til deg, HERRE
- P For din er seieren, æren og makten, Fader, Sønn og Hellig Ånd, nå og alltid og i all evighet.
- M Amen

Alternativ 2: FORBØNNSLITANI

- P La oss be for Guds **SKAPERVERK** under syndefallets kår:
- D Om øvrighet til velsignelse for alle folk, om frihet og fred for alle undertrykte, / om daglig brød for alle fattige, la oss be til HERREN
- M HERRE, forbarme deg
- D Om trygghet for alle flyktninger, om legedom for alle krigsofre, / om støtte til alle dem som står alene, la oss be til HERREN
- M HERRE, forbarme deg
- D Om rikelig høst av markens grøde, av all ærlig næring, og av alt edelt håndens og åndens arbeid, la oss be til HERREN
- M HERRE, forbarme deg
- D Om vern for hvert barn i mors liv, / om verge for alle foreldreløse, / om lindring og trøst til alle syke og sorgfulle, la oss be til HERREN
- M HERRE, forbarme deg
- D Om alles høyaktelse for din forening av mann og kvinne i ekteskap, / om kjærlighet og fred i alle hjem, la oss be til HERREN
- M HERRE, forbarme deg
- P La oss be for GUDS **KIRKE** på denne jord:
- D Om Guds ords fremgang, / om samling av hedningenes fylde og Israels rest, la oss be til HERREN
- M HERRE, hør oss i nåde
- D Om diakoner i Jesus Kristus, / om prester som før oss med ditt ord i rette tid og lever deretter, la oss be til HERREN
- M HERRE, hør oss i nåde
- D Om vern mot villfarelse, / om kristen oppseding i forsakelse og tro, la oss be til HERREN
- M HERRE, hør oss i nåde
- D Om utholdenhet i bønner, / om styrke til dem som lider for Jesu Navns skyld, / om velferd for dem som gjør ondt mot oss, la oss be til HERREN
- M Hellige, trofaste Gud, hør oss i nåde:
- P Du som åpnet troens dør i din Sønnns lidende lydighet / og nå lar oss seire med ham over synd og død og satans rike, / deg takker vi for alle dine hel-

lige som nå er hjemme hos deg. Hør oss i nåde: Gjør oss tålmodige i trengsler og faste i håpet, så også vi får skue deg hvor lovsang fyller alt.²⁰

M Amen

16. **BEREDELSESSANG (OG INNSAMLING AV GAVER)** ²¹

(P Allmektige, trofaste Gud, deg takker vi for frukten av menneskers arbeid, og ber deg: Gi at disse gaver må avhjelpe nød og trang, og tjene din kirkes enhet og vekst i Kristus Jesus, vår Herre. **M: Amen.**)

NATTVERDENS LITURGI

D Det hellige for de hellige! (Mt 7:6)

17. **FREDSHILSEN**

P Fred være med dere

M Og med din ånd

P Hils hverandre med fredens tegn. (*Vi håndhilser de nærmest stående med et "Guds fred".*)

18. **NATTVERDLOVPRISING**

P Løft deres hjerter til HERREN

M Vi løfter våre hjerter til HERREN

P La oss takke HERREN, vår Gud

M Han er verdig all takk

P I sannhet, rett er det at vi alltid og alle vegne priser deg, hellige HERRE, allmektige Fader, evige Gud, ved Jesus Kristus, vår HERRE,

Advent-tiden:

for med sin lidelse og død har han fridd oss fra alle synder, og fra dødens og djevelens makt, for at vi skal leve under ham i hans rike og tjene ham, ved troen kledd i din evige rettferdighet.²²

Eller:

for med hans komme har du oppfylt ditt løfte til Abraham, og velsignet oss med all Åndens velsignelse i himmelen, og lar oss vente Kristus som vår frelser på Dommens dag.²³

Julenatt:

for født av kvinne, født under loven, har han oppfylt loven, og med sin lidende lydighet gjenløst dem som var under loven, så vi skulle få barnerett.²⁴

²⁰ Joh 10:7, 11:25, 14:6, Åp 3:8. Jf 1 Mos 3:24, Heb 13:12-14. Apg 14:27. Rom 5:2-4.

²¹ Under sangen kan innsamling av pengegaver skje på den måte som er bestemt av menighetsrådet. Gavene plasseres på Herrens bord i markert avstand fra nattverdelementene. Etter sangen fremsier presten en takkebønn.

²² Mt 26:28, Apg 20:28. Åp 1:6, 19:8, jf Kristi kirkebrud, Sal 45:13, Ef 5:25-27.

²³ Fil 3:20, Joh 14:3.

Eller:

for åpenbart i denne natt ble din hemmelighet fra evighet. Synlig i Jesusbarnets skikkelse skuer vi Gud, skjult i Jesu persons hemmelighet.

Juledagene og Maria-dagene 2.2., 25.3 og 2.7.:

for i hans dødelige menneskenatur gjorde du din evige nådepakt, / og lar oss kjenne deg ved hans udødelige guddomsnatur / og ha evig liv.

Eller:

for han er en utstråling av din herlighet, / og alt bærer han med sitt kraftige ord, / og alle kaller han i Jesu navn til omvendelse og syndenes forlatelse, / så vi med ham til gave kan tjene deg / og seire i troens gode strid.

Åpenbaringstiden:

for han viste seg for verden i vår dødelige menneskenatur, / og med sin udødelige Guddoms natur beseiret han syndens og dødens og djevelens herredømme, / og virksom med sitt Ord, lar han oss kjenne deg og ha evig liv.

Fastetiden:

for i Kristi død på korsets tre har du forsonet verden med deg selv, / og lar det evige liv velle frem av Livets tre.²⁵

Skjærtorsdag:

for med din nådepakt i Kristi død er han vårt rette påskelam, / han som gir samfunn med sitt legeme og blod i velsignet brød og vin, / oss til syndenes forlatelse, liv og salighet.

Påsketiden:

for med sin død har han beseiret synd og død og satans rike, / og derfor har du reist ham opp fra de døde, erklært rettferdig i alles sted, / og i dåpen til hans død reist oss opp fra døden i våre synder, / så vi med ham til gave kan tjene deg i din evige rettferdighet.

Kristi Himmelfartsdag og Trefoldighetsfest:

for oppreist fra de døde viste han seg legemlig for mange disipler, / og opp-tatt til himmelen i deres påsyn, er han virksom i den forsamlede menighet, / og gjør oss ved troen delaktig i hans guddommelige natur²⁶

Pinsedagene:

som på Pinsedagen utrustet sine apostlere med Åndens gaver til å gi videre Kristi ord til kirken, / og ved Kristi ord virke troen i menneskers hjerte, / og ved troen skape det nye menneske i din Sønns, Jesu Kristi bilde.²⁷

²⁴ Gal 4:4f.

²⁵ Joh 15:1-11.

²⁶ 2 Pet 1:4.

²⁷ Ef 4:24. Mt 19:4. Kol 3:10. Rom 8:29, 2 Kor 4:4, Kol 1:15. Heb 1:3.

Eller:

som utrustet apostlene med Åndens gaver til å gi videre Kristi ord til kirken, / og sendte kirken med frelsens evangelium på mange tungemål, / til glede for ditt folk av mange folkeslag.²⁸

Kirkeårets kirkedel:

for lydig til døden på korset, reiste du ham opp fra de døde, rettfærdiggjort i alles sted. / Og oppreist med ham i dåpen, lar du oss leve som dine kjære barn, / og med ham til gave tjene deg.²⁹

Reformasjonsdagen – 25. Juni:

for med Jesus Kristus som lærer åpner du Den Hellige Skrift, / og lar forkynde den rettfærdighet som ditt evangelium åpenbarer, / for at vi med Kristus til gave skal tjene deg i din evige rettfærdighet, uskyldighet og salighet.

Kristi forklaringsdag:

for du lot hans Guddom gjennomstråle hans ansikt, / og befalte apostlene å høre ham alene, / og oss alle å høre ditt ord til salighet.

St Mikael's dag – Mikkel'smess 29. september:

for ved ham omgir du ditt folk med dine engleskarer, / til vern mot satans løgn og tyranni.

Alle helliges dag – Allehelgensdag:

for med din triumferende kirke i himmelen omgir du din kjempende kirke på jorden, / og lar oss synge med i Lammets sang for din trone, / og prise deg for seieren i kraft av Lammets blod.

FELLES AVSLUTNING GJENNOM KIRKEÅRET:

Derfor lovsynger engleskarene din herlighet, / og din Kirke i himmelen og på jorden priser ditt Navn med samstemmig jubel. / Med dem vil også vi forene våre røster og tilbedende synge:

M Hellig, hellig, hellig er HERREN Sebaot, / all jorden er full av din herlighet.
Hosianna i det høyeste
Velsignet være han som kommer i HERRENS Navn.
Hosianna i det høyeste.

19. **TAKKSIGELSESBØNN OG HERRENS BØNN³⁰**

P La oss atter takke og be i Jesu navn.

Hellige, trofaste Gud, opphavet til alt synlig og usynlig, / du overlot ikke Adams ætt til syndens og dødens vold som fortjent, / men gav Abraham løftet om din velsignelse til alle folk, og ditt utvalgte folk fridde du ut av trellekår. / Du fornyet ditt løfte gjennom profetene; og da tiden var inne,

²⁸ Sal 67:5, Ef 1:13.

²⁹ Joh 1:29, 17:20. 1 Kor 1:20f, Rom 4:25.

³⁰ T: G 20. Melodien benyttes normalt under nattverden, og synges sakte og dempet.

lot du din enbårne Sønn bli unnfanget ved Den Hellige Ånd, født av jomfru Maria.

M Evig varer din miskunn. Halleluja

P Vi før alle vill, men du lot Sønnen oppfylle din lov i alle deler og i alles sted, / og du forsonet verden med deg selv i hans død på korset, / og stadfestet din forsoning da du reiste ham opp fra de døde / for at vi skal tjene leve under ham i hans rike og tjene ham hans evige rettferdighet.

M Evig varer din miskunn. Halleluja.

P Du lot Sønnen gi befalinger til apostlene / og opphøyet ham til Kongen i ditt nåderike, / og virksom med sitt ord i den forsamlede menighet gir han himmelske gaver i jordiske skikkelser.

M Kom, Herre Jesus. Dine befalinger vil vi holde.

P Send Den Hellige Ånd i våre hjerter, så vi tror Kristi ord om sine gaver / og bekjenner hans død med dette måltid. / O dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos deg!

M Kom, HERRE Hellige Ånd. Gjør oss grunnfestet i Kristi ord, / og la oss vokse opp i kjærlighet til Ham som er kirkens Hode.

P Nåderike Fader, led oss med ditt ord, deg til ære. / Gi tålmodighet i prøvelser, utholdenhet i trengsler / og del i de saliges glede for ditt åsyn. /

Deg priser vi, allmektige Fader, sammen med dine engleskarer og alle dine hellige i himmelen og på jorden: Verdig er du all takk og ære, nå og alltid og i evighet, ved Kristus Jesus, vår Herre, og i Den Hellige Ånds enhet.

M Fader vår, du som er i himmelen,
Helliget vorde ditt Navn.

Komme ditt rike.

Skje din vilje, som i himmelen så og på jorden.

Gi oss i dag vårt daglige brød,

og forlat oss vår skyld, slik også vi forlater våre skyldnere,

og led oss ikke inn i fristelse, men frels oss fra det onde.

20. HERRENS TESTAMENTORD³¹

P Vår HERRE, Jesus Kristus, i den natt han ble forrådt, tok han brødet, takket og brøt det, gav sine disipler og sa:

"TA DETTE OG ET DET, (*) DETTE ER MITT LEGEME SOM GIS FOR DERE. GJØR DETTE TIL MIN IHUKOMMELSE."

Likeså tok han også kalken etter måltidet, takket, gav dem og sa:

"DRIKK ALLE DERAU. (*) DENNE KALK ER DEN NYE PAKT I MITT BLOD SOM UTGYTES FOR DE MANGE TIL SYNDENES FORLATELSE. GJØR DETTE, SÅ OFTE SOM DERE DRIKKER DET, TIL MIN IHUKOMMELSE."

(Fremvisning, vendt mot forsamlingen:

³¹ Den sakramentale handling består av pkt 21 og 23.

Se! Guds enbårne, åpenbart i menneskenatur, midt iblant oss!)

21. **O GUDS LAM**

M (vi kneler eller står mens vi synger)

O Guds Lam uskyldig, / På korset ble du slaktet.

Din Fader var du lydig, / For intet ble du aktet.

For vår skyld ble du såret, / Har verdens synder båret. –

Miskunne oss, o Herre Jesu!

22. **UTDELING OG MÅLTID**³²

P Dette er Jesu sanne legeme. Dette er Jesu sanne blod.

23. **NATTVERDHILSEN**³³

P Den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus, som nå har gitt dere (oss) samfunn med sitt hellige legeme og blod, som han gav til soning for verdens synder, han styrke dere (oss) og holde dere (oss) oppe i en sann tro til det evige liv. Fred være med dere.

(Vi står eller sitter.)

24. **TAKKEBØNN**

P La oss tre frem for Gud med takk og bønn:

Vår Far i himmelen, deg takker vi for barnerett hos deg, / stadfestet med Kristi underfulle gaver.³⁴

M Min sjel, lov Herren, glem ikke alle hans velgjerninger³⁵

P Du gir menneskene føde til å glede seg ved og takke deg, / men oss gir du samfunn med din Sønnns legeme og blod i velsignet brød og vin, / og med ham samfunn med din Éne Hellige Kirke i himmelen og på jorden.

M Min sjel, lov Herren, glem ikke alle hans velgjerninger

P Bevar oss i din tro, så vi med Kristus til gave oppildner hverandre til gode gjerninger, / og til sist får skue deg i den kommende verden.³⁶

M Min sjel, lov Herren, glem ikke alle hans velgjerninger

P Deg, Gud Fader, tilkommer all takk og ære ved din elskede Sønn, Jesus Kristus, vår Herre, / som med deg og Den Hellige Ånd lever og råder, én sann Gud i evigheters evighet.

³² Foregår normalt under en **nattverdsang**. Nattverd gjestene kommer fram og kneler (i halvsirkel), så mange det er plass til. - Ved større alterganger danner nattverd gjestene en rekke i midtgangen, og utdelingen skjer *kontinuerlig* ved to eller flere prester, og i samsvar med Jesu ord om å ete brødet og drikke av kalken. Det som måtte bli til overs, blir spist og drukket på den måte som er bestemt.

³³ Presten holder kalk og patèn mens han fremsier hilsenen etter hvert knefall, eller til slutt ved kontinuerlig utdeling.

³⁴ Ef 1:5, 18f, Apg 26:18.

³⁵ Sal 103:2. Til takkebønnen, se Joh 17:3. 1 Kor 10:16. Åp 12:11, 17:14, 1 Pet 1:3. Ef 6:23, Heb 11:7, Jud 3. Joh 5:24f, 8:51, 11:25. Gal 2:20, Fil 3:10f. Åp 5:9, 14:3. Osv.

³⁶ Ef 4:12f, Fil 3:20.

M Gud er min styrke, Gud er min lovsang. Amen. Halleluja, halleluja, halleluja.

25. **TAKKESANG**³⁷

UTSENDELSE

D Allmektige, trofaste Gud. Stans alle onde planer og hindre hver ond gjerning. / Gled dine tjenere med Kristi daglige komme, / så vi høster frukt i helliggjørelse, og til sist evig liv.³⁸ I Jesu navn.

M Amen

26. **LOVPRISNING OG HILSEN**

P La oss prise Herren

M Gud være lovet

P HERREN være med dere

M Og med din ånd

27. **VELSIGNELSE**

P HERREN velsigne deg og bevare deg

HERREN la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig

HERREN løfte sitt åsyn på deg og gi deg fred

I Faderens og Sønnens (+) og Den Hellige Ånds navn

M Amen, amen, amen

P Vi er utsendt. La oss gå i fred

M I vår HERRES Jesu navn

Hvis prosesjon, følger forsamlingen etter prest og diakon (evt kortjenere og sangere) under passende sang.

Kunngjøringer kan skje før høymessen begynner, alternativt etter utsendelsen som da slutter med ordene: "Gud bevare din utgang og din inngang."

³⁷ Presten setter sammen nattverdsettet i den opprinnelige orden.

³⁸ Rom 6:22.

LESEGUDSTJENESTEN

Guds fremste nådemiddel er Guds skapende og virksomme ord. Uten Ordet, intet sakrament. Kristne lever av de hellige ting - Ord og Sakrament i "de helliges samfunn".

Så sant kirkegang er praktisk mulig, søker vi til de helliges samfunn i de hellige ting hvor kirkens rene kjennetegn er bevart. Der tilbyr Kristus sine gaver og lar rekke fram pantet på vår frelse - udødelighetens medisin.

Men kristne fins som er avskåret fra å delta regelmessig i messen. Årsaken kan være sykdom eller omsorg for syke og spedbarn. Slike hindringer er overkommelige. Da kan man tilkalle sin prest i *sognebud*.

En uoverstigelig hindring er ordninger med rom for vrang lære (Mt 16:17, Rom 16:17f). Da er *lesegudstjenesten* alternativet.³⁹ Dens begrunnelse er hverken nød eller behov, men *Ordets nådemiddel*.

I likhet med andre samlinger om Guds ord og bønn, er også lesegudstjenesten et *supplement* til Herrens Nattverd. Den er en forkortet utgave av Ordets liturgi (i høymessen). Man bruker salmebok og faste bønner, leser dagens tekster og prekenen i en postille (f eks Luthers Huspostille el Per Jonssons Evangeliepostille over tre rekker.)⁴⁰ Deretter Herrens Bønn og velsignelsen (Herren velsigne oss og bevare oss, osv).

Overlatt til seg selv og kirkens forbønn, gjør en kristen hva alle døpte er kalt til å gjøre – å praktisere sin dåp med Guds ord og bønn i sitt daglige kall. Løftet står fast, **Mk 16:16** - *den som tror og blir døpt, skal bli salig*. Det er vantroen som fordømmer. Troen kommer "av prekenen, og prekenen ved Kristi ord" (Rom 10:17). Avskåret fra kirkens sakramentale samfunn i de *ytre* ting (Apg 2:42), gjenstår den *åndelige* spising og drikking: Jeg får ved troen spise og drikke Jesu legeme og blod, og ha evig liv i Ham (Joh 6:47-58). Vi avstår fra menneskepåfunn (surrogat-løsninger). Troen lever av ekte saker mens vi venter Herren Jesus som vår frelser på Dommens dag (Fil 3:20).

³⁹ Per Jonsson: Evangeliepostilla. 1.-3. årgangrn. 6 deler. Bokförlaget Reformatio. Malmö 1998-2001.

⁴⁰ Benevnelsen "lesemesse" knytter ordningen til den lutherske messeliturgi I Sverige og Finland ble lesemessen innført av prestesynoden i Vest-Norrland omkr år 1600, dvs ca syv år etter Uppsala-synoden 1593, da kirkens evangelisk-lutherske reformasjon ble stadfestet i den svensk-finske kirkeprovins. I grisgrendte strøk var ordningen et supplement til messen. En byabønholder var sammen med en medhjelper ansvarlig for samlinger med lesning fra postille og med et rituale etter mønster fra Ordets del i messen. I Finland ble byabønen praktisert i vide områder, men er lite dokumentert (finsk: kylä-rukous). (Kilde: Pekka Vålitalo: *Muonion-laakson kylärukouksista 1800- ja 1900-luvuilla (Om Muonio-dalens byaböner på 1800- og 1900-tallet)*. Haapavesi 1964, s 22.)

Fra omkr 1850 ble den lestadianske vekkelse utbredt i byabøn-samlingene, og med tiden oppfattet som "lestadianernes" samlingsform i flere varianter.

MED AUGUSTANA-LITURGIEN UTTRYKKER VI VÅR IDENTITET MED DEN GAMLE KIRKE I SKRIFTBUNDEN TRADISJON

Ordet *liturgi* betyr ”det som folket gjør”. Når døpte kommer sammen og holder Kristi befalinger, blir det liturgi. De gjør hva døpte er kalt til å gjøre.

Konfesjonelle lutheranere er ingen ny kirke eller en særtradisjon blant andre. Vi er den gamle kirke i den skriftbundne tradisjon fra aposteltiden. Vi fremstår med den nytestamentlige tro som lemmer på Guds Ene, Hellige, Apostoliske kirke. Det gjør vi uten forbehold på kirkens grunn lagt i begynnelsen. Mye eller lite liturgi vedkommer ikke saken – å tilbe Faderen i Ånd og sannhet (Joh 4:23).

Inngangen til messen. *Hvorfor* er vi her? *Hvem* er vi? Svaret er gitt med *dåpen* i den treene Guds navn. Ved dåpen og troen har vi adgang til Faderen ved Sønnen og i den tro som Ånden virker ved Kristi ord. I sentrum står den oppstandne Kristus, virksom til stede med Ord og Sakrament.

På nytestamentlig vis gir vi Gud den *uforbeholdne* tilbakemelding på apostelordets lære fra kirkens Lærer, Jesus Kristus. Han er Det gamle testamentes rette utlegger og oppfyller. Med ham som veiviser, vandrer vi omkring i Bibelen, som i en katedral. På dette nødvendige vilkår bruker vi bekjennelsene fra oldkirken og likeså liturgiske formular, bønner og hymner fra kirkens historie.

Målet er det evige liv - å kjenne den eneste sanne Gud ved den han utsendte, Kristus Jesus (Joh 17:3). Gjennom sine utvalgte apostler som han utrustet på Pinsedagen, har han gitt videre den rette bibelutleggelse til kirken. Den er kirkens grunnvoll. Oppdraget fortsetter ved trofaste pastorer i prekenembetets gjerning med løse- og bindemakt fra ham (v 20).

Kirkekor er den forsamlede menighet, hvor *kordiakon* og *forsangere* assisterer prest og forsamling på Guds ords vilkår. En liturgi på menneskers vilkår har ingen berettigelse i Guds kirke. Konsertering, opptredener, scene-belysning og popmusikk hører ikke hjemme her.

Synsbekjennelsen. Vi deltar ikke for å blidgjøre Gud eller samarbeide med ham om vår frelse. Synsbekjennelsen hører hjemme i forberedelsen til messen, i enrom, i det private skriftemål og i en felles synsbekjennelse *før* høymessen, alltid oppmuntret av Guds nåde for Kristi skyld.

Skriftlesningene. De har første prioritet. Uten dem, ingen gudstjeneste. Augustana-liturgien plasserer oss i Den hellige skrift. Brukt sammen med Bibel og katekisme, tjener liturgien det livslange disippelliv i bønn og arbeid.

Vårt gjensvar omfatter *geberder* og *skikker* fra Bibelen og den gamle kirke (Rom 12:1). Guds Sønn av evighet ble menneske i kjøtt og blod i en bevitnet Jesus-historie. Han er *Guds gaveunder* til en fallen menneskehet. Etter sin oppstandelse og opptagelse til Faderens nådeside, tjener han oss med Ord og Sakrament (1 Kor 4:1f) i den forsamlede menighet. Jesus-historien fortsetter. Den Oppstandne er til stede, virksom med ord på menneskers språk, og handler med

oss gjennom vann, brød og vin. Ved Guds miskunn bærer vi frem våre legemer som takkoffer til ham.

Augustana-liturgien lar oss holde fast ved det unike og dype i kirkens tro. Midtpunkt er Gud og menneske forenet i Jesu persons hemmelighet. Han er *Guds gaverettferdighet* til en menneskehet okkupert av synd og død og satans makt. Døpt til Jesu død, har vi barnerett hos Gud, med løfte om salighet hos ham for hver den som tror. Vi hører gavens omkostninger forkynt, og under Herrens Nattverd ser vi gaven rakt frem i sakramentets skikkelser (1 Kor 10:16). Og mottatt med munnen, har vi samfunn med hans legeme og blod, gitt for verdens synder, og dermed samfunn med Guds kirke i himmelen og på jorden.

Inngangssalmer fra Salmenes Bok er bønn med Jesu bønnebok. Refreng (antifoner) fra Nytestamentet bevitner Jesu ord: Det er skrevet ”om meg” (Lk 24:44).

Bønner i *litaniform* skjærper oppmerksomheten og deltagelsen.

Diakonen (el klokkeren) tjener samarbeidet mellom prest og menighet. Ved inngangen til Nattverdens Liturgi lyder *diakonropet* fra den gamle kirke.

”*Diakonbønnene*” markerer at alt i våre liv har med dåpen å gjøre. Med Kristus som gave, lever dømte mennesker for Gud i troens rettferdighet og tjener ham med Kristus som eksempel, barn og voksne, enhver i sitt kall,. Med sin Ånd er Kristus virksom. Hva vi er ved troen, skal vi en gang bli (Rom 6).

UTDYPENDE KOMMENTARER

«Konfesjon»

Ordet «konfesjon» (latin confessio) blir ofte brukt om en læreretning nedfelt i dokumenter typisk for sin tid, eller om kirkefellesskap på tilstrekkelig grunnlag.

Denne *relativiserende* ordbruk er typisk for kirker i reformerte tradisjoner. Man vil avgrense kirkefellesskapet og samtidig utvide fellesskapet når tiden er moden. Denne begrepsbruk er hensiktsmessig, men *begrunnelsen* problematisk av to grunner: (1) Ordbruken er uforenlig med bekjennelse i nytestamentlig-luthersk mening, og (2) utelukker kirkens fremtreden som apostolatets kirke i tidens løp.

Ordet «konfesjonell» blir også brukt i *nedsettende* mening om bekjennelsestro lutheranere. Trofasthet mot det apostoliske ord utelukker kirkefellesskap med rom for lærdommer i strid med det apostoliske ord (heterodoksi). Den nedsettende ordbruk hører sammen med den interessekontroll som består i manipulerende ignorans (repressiv toleranse).

Misbruk opphever ikke den rette bruk. Konfesjonelle lutheranere bekjenner på nytestamentlig vis det Guds ord som må bli sagt og gjort. Hvis ikke fremtrer fellesskapet som noe annet enn apostolatets kirke.

Formåslutheranere?

Utrustet på Pinsedagen med Åndens gaver mer enn andre kristne, kunne Kristi apostler gi videre Kristi lære til kirken. Kirken utgikk fra Jerusalem som rett-

troende kirke (Apg 2:42), for så å stride for den tro som en gang for alle var gitt henne (Jud 3, jf 1 Kor 15:1f, Åp 1-3).

Selv om bekjennelse med forbehold er Nytestamentet fremmed, samler formåls-lutheranere på den brede plattform med påstand om «god teologi». Ved å tilsløre kilden til kirkens bekjennelse blir læren tilpasset de dominerende idéer i sam-tiden. Belønningen kan være allmenn sympati, men menighetens gudstjeneste-fellesskap blir alminneliggjort og uinteressant.

Karakteristisk for formåls-lutheranere er det helhetlige hensyn til den organisert kirkevirksomhet (kirkepragmatisme). Lærdommer i strid med Guds ord blir klassifisert som «alvorlige læremotsetninger» og rangert som «ikke splittende». Denne virksomhet rammet allerede den wittenbergske reformasjon. Vi må velge mellom bekjenneren Martin Luther og den kompromiss-søkende Filip Me-lanchton (Jürgen Diestelmann). Under skinn av «lutherdom» blir Luther frem-deles misbrukt som alibi for filipismens formål.

Bekjennelsestro?

I tråd med synoderetten fra aposteltiden og den gamle kirke er prestesynoden uten myndighet til å vedta en ny lære, eller reservere seg mot den lære som bevi-selig er praktisert siden aposteltiden under avvisning av heresi (vrang lære). Sy-nodens myndighet, kompetanse og autoritet i læresaker består i apostelordets læ-re fra Jesus Kristus, kirkens Lærer (Apg 15). Kirkerettens grunnregel står fast, Mt 7:6.

Kirkens ubeskårne grunn skjærmer døpte mot den stadige debatt og psykososiale prosess. Guds kirke er «sannhetens støtte og grunnvoll», 1 Tim 3:15, og grunn-vollen består (2 Tim 2:19). Bekjennelsestro lutheranere har sin glede i den hen-givne tilbakemelding til åpenbaringsordets Gud, for den tro de bekjenner, er Guds tro, gitt i og med Kristi ord (Rom 10:17, jf Joh 15:3, 17:20). Vi kommer til tro når Gud virker troen med sitt ord og bevarer oss i den. Vi bekjenner Guds tro, den tro vi «har fått» og deler sammen med kristne i apostolatets kirke uav-hengig av tid og sted. Derfor samles vi om rettskafne prester i prekenembetets gjerning (1 Kor 4:1f, 1 Tim 5:17f).

Terskelen inn til bekjennelsestro lutherdom er ikke lav. Den fins ikke. Uten på-tvungne forbehold er enhver velkommen til å lære å holde Kristi befalinger. I Luthers Lille Katekisme og med katekismeforklaringen til den har de et veikart under bibellesningen. Veiviser er Jesus Kristus, kirkens Lærer. Virksom med sin Hellige Ånd gjør han disipler til bekjennere.

Bekjennelse i nytestamentlig mening

Vi skjelner mellom syndsbe-kjennelse, trosbe-kjennelse og lovprisning. Vi skiller ikke. Det er alltid tale om bekjennelse for Gud og mennesker.

Bekjennelse (el konfesjon) i ordets nytestamentlige mening har grunnbetyd-ningen å stadfeste eller konfirmere Guds ord med Guds ord. Sentralt i den ny-testamentlige språkbruk er ordet homologi (av homologein, egtl samme-si). Or-det er megetsigende. Den som istemmer «den gode bekjennelse», følger Kristi eksempel (1 Tim 6:11f, jf Mat 27:11, Mk 5:2, Lk 23:3, Joh 18:37, Apg 17:25

osv). Da er virkningen den uforbeholdne bekjennelse til apostelordets lære fra Bibelens Herre og kirkens Lærer.

(Se «En trofast kirke», mitt første supplementsbind til katekismeforklaringen «Såkorn». En artikkel presenterer den nytestamentlige begrepsbruk. Digitalt tilgjengelig: www.fbb.nu.)

Illustrerende er kirkens fremste reformator Martin Luther. Han kom ikke med en ny lære, eller gjorde et nytt «forsøk» på å uttrykke «kjernen» i evangeliet. Han gjenoppdaget og sa det samme som kirkens fedre i den gamle pakt og Herrens apostler. Lært av Skriftens Herre, brakte han frem i lyset den rettferdighet som evangeliet åpenbarer uten lovgjeringer, av tro til tro. Dette evangelium stadfestet Konkordieformelens fedre med Skriftens ord, og avviste villfarelser aktuelle den dag i dag. Men gjør man bekjennelsene til tids- og kulturbestemte «forsøk», må også apostelordets lære fra Kristus være et «forsøk».

Vår konfesjonelle identitet

Med Guds hjelp vil vi være hva alle kristne er kalt til å være: *Evangeliske, katolske, apostoliske og apokalyptiske kristne*. Hva er det?

Vi er **evangeliske** kristne fordi gudmennesket Jesus Kristus står i sentrum for lære og liv med sin fullbrakte lidelse og død, oppreist fra de døde, erklært rettferdig i alles sted, bevitnet i og med Bibelens ord. Han er menneskenes eneste rettferdighet og hellighet for Gud, ved tro og dåp tilregnet syndere av nåde for at vi med til gave skal tjene som Guds kjære barn i gjerninger som har Guds ord og befaling for seg. Vår gudstjenestelige virksomhet har ingen annen legitimitet enn den bevitnede Jesus-historie, «sett og hørt» (Apg 4:20).

Vi er **apostoliske** kristne fordi bibeltroskap er troskap mot det apostoliske ord med den rette utleggelse av Det gamle testamentes skrifter, gitt videre til kirken i Det nye testamentes skrifter. Den rett utlagte Skrift fra dens Herre, gitt videre til kirken i og med det apostoliske ord, er vår endegyldige norm i alle spørsmål som gjelder lære og liv. Derfor må kirken på hvert et sted fremtre som apostolatets kirke i forkynnelse, liturgi og diakoni.

Vi er **katolske** kristne (katolikæ – for alle folk) fordi vi ved tro og dåp er lemmer i Guds ene, hellige kirke under Kristi herredømme. Vi praktiserer kirkefelleskap med dem som uten reservasjoner istemmer apostelordets lære fra Bibelens Herre, alltid åpne for enhver som søker kirkefelleskap i den hengivne tilbakemelding til åpenbaringsordets Gud. Sammen med dem vil vi uten påtvungne reservasjoner gi videre den gudgitte tro til våre etterkommere, og gjøre dette med frihet til å bruke liturgier, skikker og hymner fra kirkens historie.

Vi er **apokalyptiske** kristne (apokalypse, det som er avslørt, åpenbart) fordi vi begrunner vår gudstro med åpenbaringsordets Gud. Virksom med sitt ord gjør han undere i sitt skaperverk og i frelsens historie i fortid, nåtid og fremtid. Frelsheshistoriens evige sentrum og høydepunkt er en bevitnet historie om Jesus fra Nasaret, historien om hans person hemmelighet, om hans lidende lydighet og Guds forsoning med verden, fullbrakt i Jesu død. Det er ham vi etterfølger gjennom endetidens trengsler ved å holde hans befalinger til sin kirke på jorden. Gjennom dem er den oppstandne Kristus til stede i den forsamlede menighet.

Det unike og underfulle ved kirkens gudstjeneste lokker og drar. Virksom med sitt ord lærer vi den eneste sanne Gud å kjenne i hans miskunn og trofasthet for sin egen skyld. Med Guds hjelp fremtrer vi som apostolatets kirke i tidens løp. Vi venter Kristus som frelser på Dommens dag, etterfølger og bekjenner hans ord og legger vinn på gjerninger som Guds ord og befaling for seg.

Gudmenneskets historie fortsetter

Guds folk er et fleretnisk folk, som i himmelen, så også på jorden (Åp 7). Ordets og Sakramentets liturgi overstiger kulturelle grenser og personlige preferanser. Vi trer inn i Guds nåderike og deltar i Guds barns lek for Guds åsyn. En lek må læres. Det skjer med ofte deltagelser, inntil leken går av seg selv, oppslukt av den Oppstandnes virksomme nærvær.

Herren Jesus ved Faderens nådeside er ikke innestengt i et rom fjernt fra oss. Han er sann Gud og sant menneske, fri til å utøve sine guddommelige egenskaper i den forsamlede menighet. Her er han virksom med evangeliet som høres og ses, forvaltet på troskapens vilkår (1 Kor 4:2f). Her åpenbarer han Guds nådige sinnelag, reiser opp fra døden i våre synder, og gir del i sin udødelighet. Vi ihukommer hans død når vi med munnen mottar forsoningens gaver, bekjenner dem og anvender dem, enhver på seg selv.

Messens historiske begrunnelse

I løpet av de førti dagene før Himmelfartsdagen viste Jesus seg flere ganger for disiplene og underviste dem om de ting som har med Guds rike å gjøre. Han spiste sammen med dem og ga apostlene befalinger og fullmakter: Dåpsbefalingen, innstiftet prekenembetet med løse- og bindemakt fra ham og ga marsjorden. Den nye pakts måltid hadde han allerede innstiftet under påskemåltidet natten før sin død med sikte på det underfulle samfunn med sine venner etter sin død. Alt dette ble tatt i bruk fra Pinsedagen av i den nye pakts gudsfolk – Kristi kirke. Så var de førti dagen slettes ingen uklar overgangsfase. Den Oppstandne forberedt sitt nærvær i endetidens gudsfolk. Like fra Pinsedagen var han til stede, virksom gjennom de handlinger han hadde innstiftet.

Kristi bekjennere holder alle Kristi befalinger til apostlene og deres etterfølgere i prekenembetet. Det er ingen tung plikt, for slik har det *behaget Gud* å gi Riket til sin lille hjord (Lk 12:32). Messen er den hengivne tilbakemelding «i Jesu navn», når vi uten forbehold holder Jesu befalinger. Vi stadfester hva Gud har stadfestet da han reiste gudmennesket Jesus opp fra de døde: Vi stadfester foreningen av Gud og menneske i Jesu person. Vi stadfester Guds forsoning med verden i Jesu Kristi død. Og vi stadfester at vår rettferdighet for Gud er den oppstandne Kristus, som med sin lidende lydighet har oppfylt Guds lov i alle deler og i alles sted. Guds løfter har fått sitt «ja» i ham, og med vårt «amen» ærer vi Gud ved ham (2 Kor 1:20).

Guds løfter oppfylt i den bevitnede Jesus-historie gjør en ting klart: Menighetens samling om Ord og Sakrament er en unik hendelse – hver eneste gang. Allerede kirkerommets inventar krever den tydning som den Oppstandnes befalinger gir. I sentrum står den Oppstandnes undervisning i Skriftene om sin person og sitt verk. Alt i liturgien (og i kirken) er innordnet «Jesus Kristus og ham korsfestet» (1 Kor 2:2), og tydningen bevitner Guds nidkjære kjærlighet til sitt verk. Guds

fiendemakter synd, død og djevel okkuperer og tyranniserer Guds verk. Overlatt til sin egen fornuft og kraft er ethvert menneske innkrøkt i skyld og skam og håpløshet. Eneste håp er gudmennesket Jesus. Straffen lå på ham for at vi skulle ha fred (Jes 53). Han er vår fred med Gud, og vår lek for Guds åsyn skjer i Guds fred. Vi trer fram som Guds kjære barn med takk og bønn.

Kirkefelleskap – hva er det?

Kirkefelleskap i nytestamentlig mening beror på ytre, gudgitte kjennetegn – Guds rene evangelium og sakramentene forvaltet slik Kristus har befalt. På dette vilkår fremstår Guds kirke som *apostolatets kirke* i den felles gudstjeneste. Den treéne Gud er virksom i prekenembetets gjerning. Den gode Giveren trer oss nær gjennom ytre midler. Nattverdens Liturgi er med andre ord forankret i den andre trosartikkel – om Gjenløseren, men hverken løsrevet fra den første - om Skaperen, eller den tredje – om Helliggjøreren. Gud Fader, Sønn og Hellig Ånd er virksom med handlende allmakt i den ene Guddom, i herlighet like stor og i majestet like evig (Atan pkt 6). Den Hellige Ånd, som utgår fra Faderen og Sønnen, er virksom med Kristi ord, kaller opplyser og helliggjør. Et kjennetegn er den barnlige tillit til Kristi ord over fremsatt brød og vin.

Kjernen i denne *kommunion* er samfunn med Guds Sønnns legeme og blod, rakt fram og mottatt i brødets og vinens skikkelser. Dermed har vi samfunn med Guds kirke i himmelen og på jorden. Det har behaget Gud å gjøre det slik. Kommunionens årsak er Guds godhet for sin egen skyld. Utelukket er vår kvalifikasjon, hva den enn måtte være. Gud er Jesus Kristus *troens rettferdighet*. Kommunionen er *troens fest*.

En normalordning

Augustana-liturgien gir rom for variasjoner. Dens miniversjon er sognebudet den sakramentale handling. Nødvendig er den nytestamentlige tro gitt til kjenne med *sakssvarende* uttrykk. Bruken hører sammen med en bekjennelsestro katekismeforklaring.

Kirkens *frihet* hviler i Guds ord, men aldri uten en *liturgisk skikkelse*. En fri kirke holder fast ved apostelordets lære fra Kristus og bevitner den i gudstjenestelige ordninger (Apg 5:29). Hvor friheten tjener lydigheten mot Kristi befalinger, verner liturgien om *kirkens frihet*, aldri uten en liturgisk skikkelse. Apostolatets kirke fremstår på kirkens grunn, lagt i begynnelsen. Hun fremstår i den gudstjenestelige samling som den frie kvinnes barn etter løftet, lik et anneks til det Jerusalem som er der oppe (Gal 4:24-26).

Liturgien skjer i et samarbeid mellom prest og lekfolk - presten som Jesu Kristi delegat, og menigheten som de troendes prestedømme på dåpens grunn. Vi er hverandres lemmer, enhver i sitt kall (1 Kor 12).

Troens billedspråk?

Den gode Skaperen har i sin godhet gitt meg legeme og sjel og alle sanser, og han holder alt dette ved lag for at vi skal takke og love ham, tjene og lyde ham. Den åndelige gudstjeneste er *kroppslig* og omfatter vårt *dagligliv* (Rom 12:1). Troen gir seg til kjenne med ord, geberder, adferd, klær, bilder, osv.liturgien er ingenting likegyldig, for alt handler om dåpens bruk. Den jordisk-kroppslige yt-

terside forklarer hvorfor Martin Luther hadde glede av å bruke skikker fra den gamle kirke. Sakssvarende uttrykk lar oss uttrykke den nytestamentlige tro med ro og ærbødighet. Ingenting må hindre den rette bruk, selv om troens innerside er usynlig og alt utsatt for misbruk.

Korsmerking: Når vi slår korsets tegn, minner vi oss selv om frelsen, gitt i dåpen, og om Guds trofasthet og løfte. - *Messeklær* minner oss om kirkens pryd i Kristus – troens rettferdighet, og om ulike tjenester, enhver i sitt kall. – *Å knele, bukke eller neie* skal uttrykke ærbødighet for Den Hellige.

Det liturgiske rom er meningen med kirkehuset - langkirke for gudsfolket her raster under vandringen, eller rundkirken (oktogonalen) for hjorden som her samles om Den gode hyrde, virksom med Ord og Sakrament. Synlige påminnelser er prekestol og alterbord.

Billedbruk og formspråk skal være påminnelser om Guds underfulle *nedstigning* og *tilsynekomst* (epifani): Ordet ble menneske i Jesus fra Nasaret (Joh 1:14), virksom i en bevitnet historie. Opptatt til Faderens nådeside, fortsetter den Oppstandne sitt nærvær i den forsamlede menighet og nådemidlenes historie. Dens blikkfang er *krusifikset* over Herrens bord – Jesus Kristus og ham korsfestet (1 Kor 2:2). Han er Guds avbilde (ikon) og *altertavlen* hans minnetavle (epitaf). Kirkens bilder er tause Kristus-bekjennelser eller «ihukommelser» (anamneser). De fremstiller for øyet Guds nidkjære kjærlighet til en fallen menneskehet.

Troens gjensvar er den hengivne tilbakemelding med lovprisninger og takksigelser, især i Nattverdets Liturgi. Den innrammer Kristi testamentord over frem satt brød og vin. Han gjør med sitt skapende ord underet i messen og lar rekke frem sin underfulle gave i sakramentets skikkelser. Her som ellers i åpenbaringshistorien skjer åpenbaringen på indirekte vis i ord og handling. Vi geberder oss med ærbødighet på sakssvarende vis.

Har altertavlen en sokkel i bakkant av alterbordet, er den stedet for nattverd motivet. Da markerer altertavlen at her - på dette alterbord - blir alterets sakrament forvaltet i samsvar med Jesu Kristi testamentord. Samme påminnelse er *krusifikset* plassert på alterbordet. Plassert over kors skillet eller bak prekestolen, er krusifikset en påminnelse om ”*forsoningens embete*” (2 Kor 5).

I vår tid har skikker fra den gamle kirke fått ny aktualitet. Med troens billedspråk istemmer vi den gamle kirkes tro på Kristi legemes og blods nærvær i sakramentets skikkelser (realpresens). En skikk er *oppløfting* (elevasjon) av fat og kalk umiddelbart etter Kristi ord ”dette er mitt legeme” og ”dette er den nye pakt i mitt blod”. Elevasjonen markerer Kristi under i messen. Det gjør også *ringing med bordklokken* (sakramentklokken).

En tredje skikk er *fremvisning* (ostensio) av sakramentet i begge skikkelser. Den lar seg best utføre når presten forretter nattverden vendt mot forsamlingen (versus populo). Etter testamentordene viser presten fram alterets sakrament og sier: Se, Jesu legeme og blod! Fremvisning har fått ny aktualitet på grunn av den frafalne lutherdom med dens tilslørende avtaler om kirkefelleskap med kirker i reformerte tradisjoner siden Zwingli, Calvin og Bucer. De gamle villfarelser består med tilslørende ordbruk.

Fremvisning kan falle bort når tilbedelsen skjer med «*O Guds Lam*» før utdelingen. Forsamlingen kneler og tilber Kristus i hans legemes og blods nærvær, synlig i brødets og vinens skikkelser.

Utelukket i takksigelsesbønnen er villfarelsen kalt “forvandlingsepiklese“, som uten støtte i noe bibelord lar Den Hellige Ånd medvirke til Sønnens under i messen (konsekrasjonen). Begrunnelsen er en omfattende teori om kirken som gjennom historien *utvikler* troen i samarbeid med Den Hellige Ånd. Vi bruker i stedet *trosepiklese* påkaller Helligånden og ber om troens tillit til Kristi ord om underet han gjør og gaven han gir. Trosepiklesen er indirekte nevnt i Luthers forklaring til tredje trosartikkel: ”*Den Hellige Ånd har kalt meg ved evangeliet, opplyst meg med sine gaver...*”

Medhjelperne:

Presten utfører de ledd som svarer til prekenembetets oppdrag - Guds tjeneste *for oss* med Ord og Sakrament, f eks ”opplesning av Skriften” (1 Tim 4:13f). Det viktigste i messen er den offentlige formidling av Guds ord, opplest og forkynt. «Predikant» (el lektor) kalles en pastor (el prest) uten ansvar for sakramentforvaltningen i menigheten.

Kirketjeneren (sakristanen) har ansvaret for den praktiske tilrettelegging. *Kordiakonen* fungerer som bindeledd mellom prest og menighet under liturgien. Han/hun er *forsanger*, dirigerer *korsangerne*, leder an i menighetens forbønner og fremsier ”diakon-bønnene” (klokkerbønner). – *Tjenere* (ministranter) kalles de barn og unge som assisterer presten under gjennomføringen av messen.

Gjennomføringen:

Grunnregelen er ro. Slapp av, pust rolig. Guds barn, frelst av nåde, leker trygt i Guds nærhet. Presten utfører sitt oppdrag med vennlig autoritet, i tillit til Herren Jesus, virksom med sitt Ord. Lovprisning med lysere tone og litt raskere tempo. Pustepause markerer vekslning mellom ledd.

Tonsettingen mangler i denne utgave, men melodier fins. Lett sangbare, gjør de forsamlingen til “kirkekor”. Målet bør være en *syngemesse* (da presten synger lesningene i rom med dårlig akustikk).

Kunngjøringer og kort *orientering* om dagens gudstjeneste kan skje før syndsbejennelsen (før gudstjenesten), alternativt før Nattverdens Liturgi.

Sangnumrene bør være opphengt (el oppskrevet) på godt synlig(e) tavle(r).

Prest og diakon kan begynne messen stående foran i forsamlingen, vendt på mot alterbordet, og presten ta plass ved alterbordet før hilsenen (salutatio).

Tilbedelsen for Guds trone begrunner hovedregelen: Vi *står* under sang og bønn. Vi *sitter* fra første lesning inntil trosbejennelsen, og likeså under prekenen. Vi har frihet til å sitte eller knele som vi vil.

Erfaringer i kirkebenken tilsier korte bønner og litaniformen. Menigheten istemmer bønne-emner i diakonens munn.

Syndsbejennelsen

Utelukket er den allmenreligiøse tanke, at renselse må til før man trer fram for guddommen. En kristen er samtidig synder og rettferdig for Gud. Denne erkjennelse kommer til uttrykk med syndsbejennelsen *før* gudstjenesten og med

markeringer i liturgien. Kristus har samfunn med «tollere og syndere». Augustana-liturgien er ingen fariséermese, men en troens øvelse på dåpens grunn.

Guds ubetingede tilgivelse motiverer syndsbekjennelsen. Vi trer fram for Gud som hans *kjære* barn. Syndsbekjennelsen fra Laurentius Petri (d 1573) lar oss si det uforbeholdne “amen” til Guds lov og evangelium.

Den Hellige Ånd virker den tro som anvender Guds løfte, gitt i vår dåp. Vi trer frem som tiggere for Gud (jf “diakonbønnene”). Før liturgien begynner oppmuntrer presten med syndsforlatelsen i *ønskeform*. Guds rike er syndsforlatelsens rike. *Absolusjonen* blir tilsagt den enkelte i *det private skriftemål*.

Noen kommentarer til liturgiske ledd

Inngangsordene ved diakon og prest gir straks svar på spørsmål av typen hvem er vi og hvorfor er vi her? Inngangsordet markerer dagens hovedtema.

Augustana-liturgiens lovprisninger (doksologier) har sine forbilder i NT og Chrysostomos-liturgien.

Inngangssalmen, pkt 2 (introitus) er utformet som vekselsang/bønn. Refrengtet fra Det nye testamente angir Jesu tolkningsperspektiv, gitt i og med apostelordet. I respekt for Salmenes Bok – Jesu bønnebok - skjelner vi mellom «salme» og «sang» (kirkesang). Jf Apg 2:42, Ef 5:19.

Kyrie (pkt 3), utformet etter oldkirkelige forbilder.

Englenes Gloria (pkt 4) følger grunnteksten, men av hensyn til sangbarhet benyttes den ubestemte form “mennesker” – her i omfattende mening. Guds gave til alle er hans fred (sjalom) i Jesu ringe skikkelse. “*Englesangen*” har to varianter, den ene en fri oversettelse etter Hilarius, den andre en gjendiktning etter Magnus Bostrup Landstad. Nytt i oversettelsen er leddet “*du vår rettferdighet ved Faderens høyre*” (Joh 16:10 e Sv Kyrkobibel).

Hilsen (pkt 5). Hilsenen markerer kirkens fremtreden som *kristokrati*, underordnet Kristi herredømme, enhver i sitt kall (Apg 5:29). Døpte samles for å utøve sin nåderett hos Gud, gitt den enkelte i dåpen til Jesu død og oppstandelse. Med hilsenen konstituerer vi oss som *rettsforsamling i Guds nåderike*, og med den samme hilsen erklærer vi den for hevet (Hans Dubois).

Kollektbønn (pkt 6) i kortform etter mønster fra oldkirken.

Lesningene – avbrutt av *dagens sang*. *Oppropet* er profetens “*hør...*” Tekstene fra GT og NT lar oss se dagens emne i lys av Kristi undervisning, gitt kirken i og med apostelordets lære (Joh 17:20). Når Kristi ord går til hjertet, kommer troen av prekenen (egtl “det hørte”),. Da anvender vi hans ord, enhver på seg selv. (Rom 10: 16f) Uten lesninger, ingen gudstjeneste.

Trosbekjennelsen (pkt 11) stadfester lovprisningen «Gud være lovet». Åpenbaringsordets Gud har talt gjennom sine profeter og apostler, og oppfylt sine løfter ved Sønnen i Jesu skikkelse. Normalt benyttes Nicenum i høymessen, og Apostolicum under morgenmesse og aftensang (tidebønn).

Pkt 12: *Den apostoliske hilsen* markerer prestens oppdrag. “Fred fra Gud, vår Far, og den Herre Jesus Kristus”. Utsenderen gjør forskjellen mellom en Kristi delegat og andre delegater.

Takkebønn (pkt 14). Den apostoliske dåpsformaning kommer til uttrykk i “*diakonbønnene*” – her og ved utsendelsen. De knytter sammen *troens øvelse og Herrens Nattverd* i en jordisk virkelighet under syndefallets kår.

Forbønn, alternativ 2. Avslutningen knytter sammen håpet og etterfølgelsen: “Gjør oss utholdende i troen og faste i håpet» osv (jf Rom 5:2-4).

Offertoriebønn, pkt 16. Motiveringen “tjene din kirkes oppbyggelse” ute-lukker forestillinger om å medvirke til Kristi nattverdunder.

Ved inngangen til Nattverdens liturgi benyttes det advarende *diakonrop* fra den gamle kirke; med front mot villfarelsen kalt billig nåde.

Fredshilsen (pkt 17). Mt 5:23f. “Det hellige kyss” ved overgangen til Nattverdets Liturgi: Rom 16:16, 1 Kor 16:20, 2 Kor 13:12, 1 Tess 5:26, 1 Pet 5:14. Hilsenen “Guds fred” – et tilsagn fra Gud: Lk 24:36, Joh 14:27, 1 Tess 5:23, 2 Tess 3:16 osv. Jf den apostoliske hilsen, Rom 1:17, 1 Kor 1:3 osv.

De variable ledd i *nattverdlovprisningen* (prefasjonen) er uformet ved hjelp av bibelsteder. Unntak er læreformler i juledelen og påskedelen (Luther).

Herrens bønn (pkt 19) - her brukt som bordbønn (med takksigelsesbønn).

Takksigelsesbønnen (pkt 20) og *Takkebønnen* etter (pkt 26). Forbilder er den gamle pakts påskemåltid, Chrysostomos-liturgien og anvisningen i Didakje.

Elevasjonen hører sammen med Sanctus og nattverdets bekjennelseskarakter. Vi ihukommer (anamnese) Kristus, den evige øversteprest, som står for Gud som vår forbeder og med seg selv som det eviggyldige offer. Luther uttrykte saken med det gammeltyske uttrykk «sich zeigen und opfern» (Deutsche Messe). Uttrykket betoner Kristus som det endegyldige og evige offer for Gud. Jf 1 Joh 2:1, Joh 17:17, Heb 7:25, 9:11f, 24. Ikke noe sted i Nytestamentet kobler denne gjerning sammen med vår nattverdfeiring.

“*O Guds Lam*” (Agnus Dei, pkt 22) etter Verba følger Luthers anvisning.

Distribusjonsformelen (pkt 23) i dens gammellutherske form verger Kristi ord mot forestillinger om “noe” inni brødet og vinen. En individualiserende form – utgytt for deg - tilslører Kristi ord “for *dere*”, og dermed kirkens kommunion i de hellige ting.

Takkesang (pkt 25). Hvis noe er blitt til overs (reliqua), spiser/drikker presten det til-oversblevne, alternativt sammen med siste kommunikant (el umiddelbart etter messen).

Diakonbønnen (utsendelsen), jf Luthers forkl, LK tredje bønn. Formuleringen “så Kristi daglige komme må være vår daglige glede”, er meg ukjent.

Den aronittiske velsignelse (pkt 28) gjenspeiler personene i Den Hellige Treénhet. Presten lyser Guds velsignelse over forsamlingen ved å nevne “Herrens navn”, og menigheten svarer med et trefoldig “amen”. 4 Mos 6:27, jf, 1 Krøn 16:36, Neh 8:6, Sal 41:14 osv. - Åpenbaringsordets Gud er virksom med sitt ord. Hva Gud velsigner, det skjer.

Utsendelsen. Vår tjeneste for Gud og vår neste *fortsetter* i Guds skaperverk under syndefallets kår, enhver i sitt daglige kall. Med Kristus til gave, forsaker vi djevelens gjerninger og følger hans eksempel i gjerninger som har Guds ord og befaling for seg, “*Vår hjelp er i Herrens Navn, han som skapte himmel og jord*”

(Sal 124:4). Så er er vår erkjennelse før gudstjenesten den samme etter gudstjenesten: Vi må øve troen på ham som har frelst oss og reist oss opp fra døden i våre synder (Ef 2). Han alene gjør allting nytt (2 Kor 5:17, Åp 21:5).

BOTSLITANI

P	Kyrie eleison	M	Gud Fader, <i>miskunne deg</i>
P	Kriste eleison	M	<i>Kriste, miskunne deg</i>
P	Kyrie eleison	M	<i>Herre Hellige Ånd, miskunne deg</i>
P	O Kriste	M	Hør oss i nåde
P	Herre Gud Fader i himmelen,	M	miskunn deg over oss
P	Herre Jesus, verdens frelser,	M	miskunn deg over oss
P	Herre Gud Hellig Ånd, vår trøster,	M	miskunn deg over oss
P	Vær oss nådig,	M	spar oss, kjære Herre Gud
P	Vær oss nådig,	M	hjelp oss, kjære Herre Gud
- D Fra all villfarelse og alt ondt: / Fra en ond og brå død, / fra pest, hunger og dyrtid, / fra krig og blodsutgytelse, / fra opprør og tvedrakt, / fra all ulykke i ild eller vann, luft eller jord, / og fra den evige død,
- M fri oss, kjære Herre Gud
- D For din hellige inkarnasjon og fødsel,
- M hjelp oss, Herre Gud.
- D For din dåp, faste og fristelse, og for din angst i vredens ild,
- M hjelp oss, Herre Gud.
- D For din hellige jordeferds skyld,
- M hjelp oss, Herre Gud.
- D for din seierrike oppstandelse og himmelfart,
- M hjelp oss, kjære Herre Gud
- D I vår lykkes tid, i vår sorg og nød, i vår siste time og på den ytterste Dommedag,
- M Hjelp oss, kjære Herre Gud
- D Vi arme syndere gjør vår bønn til deg: / Styr og led din hellige, kristne kirke, / hold kirkens tjenere til ditt Ords sunne lære og i et hellig levnet, / og gi dem et langt liv,
- M Hør oss, kjære Gud.

- D Forhindre alt kjetteri, / og led de forførte tilbake på den rette vei.
- M Hør oss, kjære Gud.
- D Og la djevelen og alle din tros fiender snart tredes under dine føtter.
- M Hør oss, kjære Gud.
- D Gi alle dem som hører ditt Ord, din Ånd og kraft, / trøst alle dem som er bedrøvede og redde, / og reis dem som faller.
- M O Herre, hør vår bønn
- D Send trofaste arbeidere ut til din høst, / og gi ditt ord fremgang inntil alle dine fiendemakter er lagt under dine føtter.
- M O Herre, hør vår bønn
- D Bryt alle onde planer, og gjør ende på ugudelige lover. / Led med dine råd vår konge (N), vår regjering og vårt storting, / og alle som har myndighet fra deg i blant oss.
- M O Herre, hør vår bønn
- D Gi folkene samhold og et godt styresett, / og forstand til å forvalte n jord.
- M O Herre, hør vår bønn
- D Bevar vårt folk mot splid og ufred, og kom oss til hjelp i nødens tid. / Bevar våre væpnede styrker i sikkerhet, og gi befalet klokskap.
- M O Herre, hør vår bønn
- D Miskunne deg over alle mennesker
- M O Herre, hør vår bønn
- P Vi har gjort ille og levd ugudelig. / Herre, handle ikke med oss etter våre synder, / og gjengjeld oss ikke etter våre forsømmelser og overtredelser.
- M Herre, hør vår bønn
-
- P O Jesu Kriste, Guds Sønn,
- M Herre, hør oss i nåde:
O Guds Lam uskyldig,
På korset ble du slaktet.
Din Fader var du lydig,
For intet ble du aktet.
For vår skyld ble du såret
Har verdens synder båret.
Miskunne oss, o Herre Jesus!
Du gi oss din fred
-
- P O Herre, hør vår bønn, og la vår røst komme til deg.
- M Amen.